

Deneme
Barış KABALCI

KAYBOLAN YOLLAR

***Beşikler vermişim Nuh'a,
Salıncaklar, hamaklar,
Havva Ana'n dünkü çocuk sayılır,
Anadolu'yum ben, tanıyor musun?***

Adem ve Havva'nın yasak elmayı yemesiyle başlayan insanoğlunun ilk yolculuğu, günümüze gelinceye kadar hangi evrelerden geçmiştir ve bundan sonra nereye sürükleyecektir bizleri, bunu idrak edebilmek mümkün müdür? Elest meclisinde yaradanına verdiği sözü unutacak kadar kendinden uzak olan, yaradılışına yüz çeviren insanlık, çağımızın bize dayattığı ve artık dayatanların da bu kaostan içinde boğulduğu anlaşılabilir bir tükenişin eşliğinde midir sorusu takılıyor akıllara. Bu tarihsel süreç içerisinde bir çok mucizeye tanıklık eden insanoğlu, en büyük mucizenin kendisi olduğunu unutacak kadar habersiz midir kendi mucizesinden?

Çağımız hız çağıdır. Geçmişte aylarca süren yolculuklar sonrasında bin bir meşakkatle ulaşabildiğimiz uzak diyarlara, güneşin doğuşundan batışına kadarlık bir zaman içinde ulaşmak şaşırtıcı olmasa gerek. Artık yolları yaya olarak bin bir zahmetle aşmak zorunda değiliz. Yollar bizim için ulaşılması güç; fakat aynı zamanda geçmişimizin, içinde bulunduğumuz anın ve geleceğimizin yaşam öykülerini ilmik ilmik ördüğümüz ışıklı bir serüven olmaktan çıkmış mıdır sizce de? Evet, çağımızda tüm yollar ışıklı ve kolay kat edilebilir. Acaba içimizde yanan ışıkları söndürmekle mi aydınlattık bu soğuk ve anlamsız asfalt harikalarını. Artık yol kenarlarındaki çiçeklerden habersiziz, o kadar hızlıyız ki ağaçları göremeden, kuş seslerini duymadan ve içimize dönüp kendimizi yargılamadan aşıyoruz uzun uzun zorlu yolları.

Üzerinde gezinmenin artık bizler için bir zul olduğu yollar, acaba bizlerden neleri götürdü? Bizim ayak uydurmaya çalıştığımız bu hızlı akışa tabiat da uymaya çalışıyor mu; yoksa bizden ayrı, bütün zorlamalara rağmen kendi yaradılışının izlerini takip etmeye mi devam ediyor? Gerçek şudur ki tabiatın izlediği yol ile insanoğlunun izlediği yollar birbirinden kesin çizgilerle ayrılmıştır; belki de bir daha birleşmemek üzere.

İnsanlığın tarihi ve kültürel mirasının beşiği olan Anadolu'nun mütevazı olduğu kadar, mağrur bir duruşu olan küçük parçalarından biridir Andırın. Anadolu; kültürel mirası, tarihsel dokusu ve eşsiz tabiat güzelleriyle dünyanın merkezi sıfatını fazlasıyla hak ederken, Andırın bu değerler mozağının küçük bir minyatürüdür sanki. Geçmişten günümüze bir çok farklı milletin hükümler kurduğu ve sayısız ırkın yollarının kesiştiği Anadolu gibi, Çukurova'nın barındırdığı zengin kültür yumağının beşiği olmuştur Andırın. Çünkü Çukurova'yı İç Anadolu'ya bağlayan en kısa geçiş yoludur Andırın. Yüzyıllar boyunca yüz binlerce insanın hayatlarına anlam katmak için çıktığı yolculuğun ev sahibidir. Yörüklerin, aşiretlerin, ozanların,

eşkiyaların ve kaderlerinin bu coğrafyada şekillenmesine razı olmuş sayısız insanın alın yazısının şahitliğini yapmıştır. Hayatın başka alemlere yapılacak olan bir yolculuk olduğuna inanan bu insanların göç yoludur Andırın.

Bu yolculuk sırasında acılar görmüştür insanlar, mutluluklar yaşamış, aşık olmuşlar, kavga etmiş, yuva kurmuş, yuva bozmuşlardır. Bu yaşam zenginliği beraberinde bir kültür zenginliğini de getirmiştir. Bizler bu öyküleri ağıtlardan, türkülerden, manilerden, ninnilerden, hikayelerden öğrenmekteyiz.

Beşiği devenin hörgücünde bağlı olan gelinin bebeğinin, kundağından ağacın dalına takılması, gelinin kayınbabasından utanmasından dolayı susup “Sonra gelir alırım.” demesi, geldiğinde bebeğinin alıcı kuş tarafından parçalandığını görüp yüreğinin dağlanması, ağıtlar söyleyip feryat etmesi, annenin yaşadığı acının dinleyenler tarafından da yaşanmasına neden olmuştur.

***Harmancığın kayaları,
Çan dövüyor mayaları,
Berk mi değdi ağ bebeğim.
Kara kuşun sayaları. (gaga)***

***Deve de deveden yüce.
Deveyi yükledim gece.
Diyemedim ağ bebeğim.
Yurda varıp gonmayınca.***

Andırın’ın gelmiş geçmiş en büyük söz ustalarından Kabalcıoğlu Hacı Ahmet Ağa’nın kızı Güllü’nün ölümünden duyduğu acıyı ve gösterdiği kanaatkarlığı anlarınız tek bir dörtlükte:

***Kudretten sürmeli kaşı,
İnciye benziyor dişi.
Kınamayın komşularım,
Bu da Koc’ALLAH’ın işi.***

Andırın’ın ve Çukurova yöresinin en büyük ağıtçı kadını Hasibe Hatun’un kendisini isteyen kumandana ağıtla verdiği cevap oldukça manidardır:

***Kumandan beni istemiş,
İçimden koptu yüreğim.
Altı yetim anasıyım,
Efendim neye gereğim.***

***Gelmeye cüret edemem,
Ben bir aile reisiyim.***

***Kal desen de ben kalamam,
Altı yetim anasıyım.***

Eşkîya Mullacığın Şekir Kadı tarafından idam ettirilmesinin öyküsünü buluruz dizelerde:

***Kargılıktan beri aştı,
Arkadan çavuş ulaştı.
Ne yapıyon Sarı Mullam,
Kefeye al kan bulaştı.***

***Karadutun odun özü,
Kalmadı Mullamın sözü.
Dul mu kaldın kele gelin?
Kaytancı hocamın kızı.***

***Hamaylısı var döşünde,
Ağalı kefeye başında.
Öldürmüşler Mullacığı,
Kargılığın üst başında.***

***Karadut'ta kab'ağaçlar,
Dalında ötüşür kuşlar.
Keçeli'ye kurşun değmiş,
Mullam okumaya başlar.***

***Nesini deyim nesini,
Anası alsın fesini.
Kör olası Şekir Kadı,
Sağ kestirmiş kellesini.
(Keçeli daha önce orada öldürülen eşkıya)***

Düşman tarafından gözleri oyularak öldürülen Abaza Oğlu Durdu Bey'in ağdı Andırın'da yaşanan önemli bir hadiseye işaret etmektedir:

***Abası yazıya düşmüş,
Püskülü çalıya dolaşmış.
Önünden düşman çıkışın,
Ağamın tebdili şaşmış.***

**Hota Durdu Be'em hota,
Silkinir de biner ata.
Öldürmüşler Durdu Be'mi,
Süngüyünen düрте düрте.**

Yine ağıt yakıcılığı kadar hazır cevaplığı, hoş sohbeti, şakacılığı ve alımlılığı ile ünlü Hasibe Hatun, ağıt yakması için ölü evine özellikle götürülür. Denir ki bir Çerkez beyi ölür. Hasibe Hatun da dostudur. Ağıt söyleyecektir söylemesine ya, nazlanıp şakalaşacaktır da:

**Ne deyim de ne söyleyim,
Ölü bizden olmayanıca.
Bir Çerkez'e ağıt mı olur,
Kırkı birden ölmeyince.**

Bu sözü bir başkası söylese kan temizler. Ama Hasibe Hatun söylediği için, kimse sesini çıkaramaz. O, bu sözleri dostluğun sıcaklığına, hoş görüşüne dayanarak söyler. Daha sonra söylediği dörtlüklerle de gönül almayı bilir. Çerkezler de bu sözlerden alınmaz. Çünkü onlar da Hasibe Hatun gibi, bu söyleyişin şakadan olduğunu bilirler.

Andırın, yukarıda sadece birkaç örnekle sınırlandırabildiğimiz daha binlerce öyküyü üzerinde barındırmış; bu öykülerin folklorik ürünlerle yaşatıldığı el değmemiş bir kültür cennetidir. Bu cennette doğan, bu coğrafyanın havasını teneffüs etmiş bir çok insanımızın gönül zenginliği, Andırın'ın sahip olduğu bu zengin fakat keşfedilmemiş kültürün ürünüdür.

Tüm dünyada süregelen önlenemez tükenişin bir parçası olmaya mahkum mudur Andırın? Aydınlık bir gün doğumunda başlayan bu yolculuk, dönüşü olmayan karanlıkların derinliğinde sona mı erecektir?